

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.18>

УДК 631.16:338.43:330.341.1

М. М. Ігнатенко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-8626-4624>

В. С. Пеньковський,

к. е. н., докторант,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3835-0650>

Ю. О. Ткаченко,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-8220-0922>

А. О. Заболотній,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-8160-9462>

**УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИРОБНИЧІ
ПРОЦЕСИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

*M. Ihnatenko,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics,
Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav,*

*V. Penkovsky,
PhD in Economics, Doctoral candidate,
Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

*Yu. Tkachenko,
Student of the third (educational and scientific) level of higher education,
Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

*A. Zabolotnij,
Student of the third (educational and scientific) level of higher education,
Hryhorii Skovoroda University of Pereiaslav*

IMPROVEMENT OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR THE INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PRODUCTION PROCESSES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті розглянуто інноваційні технології виробничих процесів аграрних підприємств, які характеризуються високим рівнем новизни та мають найбільш масове й динамічне впровадження, а також високий рівень окупності та результативності. Було виявлено їх складники, структуру, суттєвість впливу, чинники та особливості впровадження з метою виявлення проблем та обґрунтування напрямів, засобів та інструментів їх вирішення. В результаті проведених досліджень було встановлено, що технологічні інновації швидко окуповуються та підвищують конкурентоспроможність аграрних підприємств, однак найбільшою перешкодою для їх впровадження, особливо на рівні малих та середніх підприємств агробізнесу, є дефіцит фінансових та інвестиційних ресурсів, у т.ч. власних; труднощі з отриманням кредитів, а також залученням грантових і донорських державних і міжнародних фінансових коштів.

Отже, проблемою є недосконалість фінансово-економічного механізму впровадження інноваційних технологій, особливо його основного складника – фінансового механізму як сукупності форм і методів створення фінансових джерел і ресурсів, їх розподілу та використання з конкретною метою. Виявлено, що він має певну інертність у розвитку й теж потребує інноваційного удосконалення. Зроблено висновки про необхідність його удосконалення на основі впровадження цифрових платформ у частині залучення фінансів та інвестицій для інновацій на засадах краудфандингу, краудлендінгу та краудінвестингу; фандрайзингу. У частині економічного механізму засобами удосконалення фінансування інноваційних технологій визначено державно-приватне партнерство, соціальне підприємництво, соціальну відповідальність. Також важливе значення має створення венчурних підприємств, аграрних стартапів, всебічна підтримка самофінансування впровадження інноваційних технологій у виробничі процеси аграрних підприємств.

The article discusses innovative technologies of production processes of agricultural enterprises, which today play a key role in improving the efficiency of agricultural production and ensuring its sustainable development. Such technologies are characterized by a high level of novelty, speed of adaptation in practice, significant efficiency and high payback, which makes them especially relevant in the context of fierce competition, changing climate conditions and growing requirements for the quality and safety of agricultural products. The study identifies the main components of innovative technologies, characterizes their structure and mechanisms of functioning, and identifies the factors that affect the pace and scale of implementation of such technologies in practice. The barriers and problems that hinder the development of innovations, in particular for small and medium-sized enterprises in the agricultural sector, are analyzed. The main obstacles are limited access to financial resources, lack of investment, difficulties in obtaining bank loans, as well as limited attraction of donor, grant and state

funds that could be used to develop innovation potential. The article pays special attention to the analysis of the financial and economic mechanism of innovation implementation, which, as it was found, is not sufficiently flexible and adaptive to modern conditions. It is emphasized that the financial mechanism, as one of the key components of the economic system, needs to be updated and improved in accordance with the requirements of the innovative type of development. The author suggests ways to modernize it by introducing digital financing platforms, such as crowdfunding, crowdsourcing, crowdinvesting, and fundraising, which can serve as effective tools for accumulating funds from various sources and ensuring the implementation of innovative projects. In addition, the expediency of developing mechanisms for public-private partnerships, social entrepreneurship, strengthening the role of corporate social responsibility, and creating a favorable institutional environment for the formation of agricultural startups and venture capital enterprises is substantiated. Support for self-financing, development of specialized financial instruments for the agricultural sector, and stimulation of investment activity are considered to be important areas for improving the State's economic policy in the field of innovative agricultural development. It is concluded that it is necessary to form a comprehensive and adaptive financial and economic mechanism that will facilitate the large-scale introduction of innovations into the production processes of agricultural enterprises, increase their competitiveness, economic sustainability and technological modernization in the context of transformations of the Ukrainian economy.

Ключові слова: *аграрні підприємства, інноваційні технології, фінансово-економічний механізм, цифрові платформи, самофінансування, державна підтримка.*

Key words: *agrarian enterprises, innovative technologies, financial and economic mechanism, digital platforms, self-financing, state support.*

Постановка проблеми. Інноваційні технології в умовах економіки знань та невизначеності умов господарювання стають все більш вагомим чинником досягнення і забезпечення ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств. Це стосується інновацій матеріально-технічної бази, технологій виробництва, маркетингу й реалізації продукції, реклами, обліково-аналітичної роботи, фінансових відносин і розрахунків, управління. Серед них кардинальністю впливів виділяються саме інноваційні технології виробничих процесів рослинництва і тваринництва. Вони здатні повністю змінити їх зміст, чинники і час протікання, участь і функції працівників, продуктивність ресурсів.

Однак впровадження інноваційних технологій має різні темпи та обсяги впровадження, власну ефективність, вартість та окупність. Значним чином це залежить від масштабів і спеціалізації виробництва, розмірів підприємств, пріоритетів, фінансово-економічного стану, механізмів та джерел, стратегій і тактики діяльності. З іншої сторони, важливе значення має наявність та доступність відповідних інноваційних розробок, інститутів їх впровадження, сприйняття представниками аграрного бізнесу, механізмів та фінансово-інвестиційного здійснення, ризиків і небезпек, аграрної політики загалом. Серед цієї сукупності визначення фінансово-економічних джерел та механізмів залучення інноваційних технологій має важливе значення для теорії і практики господарювання, оскільки через вартість, окупність і прибутковість визначають фінансову-економічну доцільність. Тому визначення організаційно-економічних механізмів як способу забезпечення імплементації інноваційних технологій у виробничі процеси аграрних підприємств є актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що питання інноваційних технологій аграрних підприємств, аграрного виробництва були і є предметом досліджень Богачик С., Волощука В., Гончарук І., Ковтун В., Скрипник В., Томашука І. та ін. Питання їх фінансово-інвестиційного забезпечення розглянуто у працях Л. Вдовенко, В.

Габор, М. Ігнатенко, Л. Мармуль, І. Романюк, Д. Титов, І. Федуняк та ін. Однак проблеми формування та використання фінансово-економічних механізмів впровадження інноваційних технологій вимагають поглиблених досліджень. Визначаючи, по-суті, можливості впровадження інноваційних технологій, вони теж постійно змінюються; їх зміни можуть бути цілеспрямованими інноваційними та вимагають наукових рекомендацій і переосмислення. Це також зумовило вибір теми статті та її своєчасність.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення змісту, значимості, особливостей впровадження та використання інноваційних технологій у виробничих процесах аграрних підприємств та обґрунтування удосконалення фінансово-економічного механізму їх впровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифрові інноваційні технології та автоматизація у рослинництві й тваринництві займають все більше значення у традиційних виробничих процесах. Вони стосуються не тільки цих галузей, але й інших видів діяльності на селі: енергетики й житлово-комунального господарства; маркетингу й способів та каналів реалізації продукції; розрахунків, платежів й інших елементів фінансових відносин; освіти й навчання, підвищення кваліфікації й нових компетенцій; організації виробництва й соціально-економічної діяльності, управління. Цифрові інновації кардинальним чином змінюють вказані та інші галузі й види діяльності, соціальні й трудові відносини між людьми, визначають нові пріоритети, можливості й стратегії особистісного зростання.

Так, під впливом інноваційних цифрових технологій активно трансформується рослинництво. У вітчизняних умовах це особливо характерно для великого агробізнесу – агрокорпорацій та агрохолдингів. Саме вони, а також великий природно-ресурсний потенціал та капітали забезпечили Україні місце провідного виробника продовольства у світовому поділі праці. Це відбулося в т.ч. і внаслідок уніфікації та стандартизації виробничих та бізнесових процесів, їх удосконаленню та підвищенню ефективності; збільшенню урожайності, обсягів виробництва

сільськогосподарської продукції та покращенню її якості; економічного зростання та підвищення рентабельності й дохідності діяльності після впровадження інновацій [1, с. 21].

Найбільшого поширення у галузях рослинництва набули наступні інноваційні технологічні рішення: точне землеробство (GPS, дрони, сенсори); автоматизація виробничо-технічних процесів (трактори й інша агротехніка; обприскувачі, інше навісне обладнання); системи моніторингу ґрунту та рослин в реальному часі; програмне забезпечення та інші цифрові інновації й інформаційні технології; програмні інструменти Big Data, AI та інші для здійснення прогнозування та планування витрат, доходів, виробництва, реалізації, внутрішньої організації аграрних підприємств. Це дозволяє знизити витрати, підвищити врожайність і екологічну сталість виробництва, його соціальну орієнтованість, ефективність та конкурентоспроможність загалом.

Таку ж важливу соціально- та виробничо-економічну роль Цифрові інноваційні технології та автоматизація у тваринництві. Цифровізація тваринництва охоплює: автоматизовані системи годівлі; автоматизоване доїння; моніторинг здоров'я сільськогосподарських тварин і птиці через сенсори; контроль мікроклімату в приміщеннях утримання; ERP-системи для управління фермами. Названі та інші інноваційні технології значно підвищують продуктивність тварин і птиці, зменшують витрати на їх розведення, поліпшують якість та умови життя, якість продукції [2, с. 24].

Фінансово-економічний механізм аграрних підприємств – це сукупність методів, важелів, інструментів та регуляторів, за допомогою яких забезпечується ефективне їх функціонування в умовах ринку. Його основною метою є забезпечення стабільного економічного розвитку, раціонального використання ресурсів та підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва [3, с. 47]. Зміст фінансово-економічного механізму полягає в реалізації стратегічних і тактичних цілей аграрних підприємств шляхом

управління фінансовими потоками, інвестиціями, витратами, доходами, кредитними та податковими зобов'язаннями.

Його ефективність визначається рівнем адаптації до зовнішнього середовища, здатністю реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та інтегрувати інноваційні підходи, у т.ч. інноваційні технології виробничих процесів. Ефективність фінансово-економічного механізму забезпечення інноваційних технологій в аграрних підприємствах та його елементів проявляється через: зростання продуктивності природних ресурсів та врожайності у рослинництві; продуктивності тварин; зменшення виробничих витрат та собівартості продукції; залучення додаткових обсягів інвестицій і державної підтримки; розвиток ризик-менеджменту. Він дає змогу системно впроваджувати інновації, підвищувати економічну результативність і конкурентоспроможність аграрних підприємств.

До структури фінансово-економічного механізму входять такі основні елементи: фінансовий, інвестиційний, економічний механізми; механізми державного регулювання [4, с. 157]. Серед ключових складників також слід виділити систему економічного стимулювання (мотивації), систему контролю та моніторингу, а також інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських рішень. У контексті цифровізації важливим стає включення цифрових платформ залучення та акумулювання фінансових та інвестиційних ресурсів, автоматизованих систем обліку та аналітики, які підвищують прозорість, точність, неупередженість фінансово-економічних рішень.

Вагомим джерелом фінансування пріоритетних напрямів діяльності аграрних підприємств та фермерських господарств залишається державна фінансова підтримка. Її рівень залежить від законодавчо встановлених норм та економічних можливостей. Так, на законодавчому рівні на 2017 – 2021 рр. було встановлено, що з державного бюджету на підтримку сільськогосподарських товаровиробників має спрямовуватися не менше 1% вартості виробленої сільськогосподарської продукції [5]. Однак навіть у 2017

р. Було отримано 0,74% вартості, що в грошовому еквіваленті означало недоотримання 1,9 млрд грн, а у 2021 р. – лише 34% очікуваного обсягу.

На досить затребувану у передових країнах дорадчу діяльність в Україні передбачалося виділяти не менше 6 % коштів державних цільових програм підтримки сільського господарства та сільських територій. Але поступово із 100 % фінансування дорадництва у 2007 р. воно скоротилося до 16% у 2012 р., а в 2013 р. і по теперішній час було взагалі припинено. У 2018 р. в Україні було впроваджено програму “Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств”. Згідно неї, новоствореним фермерським господарствам передбачалася 90-% компенсація вартості дорадчих послуг, але не більше 10 тис. грн, однак цим змогли скористатися тільки 24 фермерські господарства.

Як свідчить статистична звітність, у 2019 – 2021 рр. Загальна сума державної підтримки галузей АПК становила 13,3 млрд грн, якою скористалося понад 19 тис. сільськогосподарських виробників. Однак серед них були й агрохолдинги, й великі аграрні підприємства за розмірами та доходами – з річним доходом понад 50 млн євро. Натомість участь у них малих фермерських господарств з площею до 50 тис га та 47-% часткою у загальній кількості була вкрай обмеженою. Такий же висновок стосується і господарств населення. Так, 4 млн господарств населення отримали лише 8,2% бюджетної підтримки [6].

Загалом за вказаний період селянські господарства населення та малі фермерські господарства, забезпечуючи 46% і більше виробництва сільськогосподарської продукції, отримали 15 – 20% бюджетної підтримки [7]. Це свідчить про необхідність обґрунтування її диференціації відповідно до фінансового стану, прибутків і розмірів отримувачів; скерування підтримки до найбільш вразливих та потребуючих її малих підприємств та їх працівників, господарств населення; підвищення цілеспрямованості та адресності й конкретизації.

У довоєнний час було профінансовано бюджетну субсидію на 1 га у сумі 1,6 млрд грн, а також на утримання 62090 корів на суму 300 млн грн. Однак через війну вже передбачене бюджетне фінансування агросфери в обсязі 4,4 млрд грн було практично згорнуте – до 2 млн грн, тобто скоротилося у тисячі разів. Це ж стосується й фінансування фонду часткового гарантування кредитів сільському господарству – з 200 млн до 10 млн грн. У роки війни здійснюється точкова підтримка агробізнесу та господарств населення, однак вона практично недоступна малим підприємствам. Так, серед підтриманих виробників сортового насіння тільки 49 фермерських господарств, 2 сімейних господарства.

За підтримки міжнародної продовольчої організації (ФАО) при ООН, інших міжнародних організацій реалізуються й інші програми та проекти фінансової підтримки [8-11]. Однак порівняно з проблемами, вирішення яких потребує масштабного фінансування, це не суттєво впливає на розвиток агросфери, але допомагає їй вижити. Протягом років війни за фінансової підтримки міжнародних донорів реалізується декілька програм розвитку сільського господарства, у т.ч. інноваційних технологій. Так, за фінансування ЄС ФАО здійснюється інвестиційна підтримка мікро- та малих аграрних підприємств Західного регіону.

ФАО за фінансової підтримки Уряду Японії реалізується програма безкоштовного виділення насіння соняшнику та кукурудзи фермерським господарствам адміністративних областей, які найбільше постраждали від війни. Програма USAID безкоштовно розподіляє мінеральні добрива для аграрних підприємств площею від 5 до 500 га. За перший рік війни збитки та втрати сільського господарства склали 40,2 млрд дол. 8 – 10% фермерських господарств припинили своє існування. До цього слід додати супутні втрати через війну, які перетворилися на основну загрозу не тільки ефективності господарювання, але і його здійснення загалом.

З обробітку було виведено 25 – 30% сільськогосподарських земель. Понад 170 тис км² території вважаються забрудненими мінами й снарядами,

що не вибухнули. На деяких ділянках фронту, прифронтових й звільнених територій вміст важких металів у ґрунтах перевищує допустимі норми у 25 разів. Тому аграрна продукція, вирощена в цих умовах, може бути небезпечною для вживання [12]. Тому необхідним є розробка та впровадження інноваційних технологій не тільки безпосередньо виробництва, але й знезараження та екологічного відновлення земель. Сировинну модель функціонування аграрного сектора необхідно замінити моделлю сталих еколого безпечних практик господарювання.

Як свідчать міжнародні та вітчизняні експерти, Україна адаптувала майже 63% нормативно-правової бази до вимог Європейського Союзу, однак ступінь досягнення в аграрній сфері оцінюється лише в 1 бал або як базовий рівень. Це стосується моніторингу діяльності господарств, розподілу державної фінансової підтримки тощо. Тому першочергове значення має у т.ч. для фінансування впровадження інноваційних технологій в аграрні підприємства унормування державної фінансової підтримки; зміна напрямів підтримки на користь мікро- та малих виробників; розробка та дотримання мінімального пакету вимог соціальної й екологічної відповідальності до отримувачів державної фінансової підтримки; орієнтація на пріоритети Спільної аграрної політики ЄС у своїх рішеннях.

Мова йде про збереження основного прямого дотування на 1 га; підтримки доходів фермерів, насамперед, молодих та про збереження секторальної підтримки [13-15]. Впровадження цифрових інноваційних технологій в аграрне виробництво є важливим чинником модернізації сільськогосподарських підприємств, підвищення їх продуктивності та стійкості, екологічності. В умовах дефіциту державного бюджету воно має спиратися на механізм самофінансування фермерами, підприємцями, іншими сільськогосподарськими виробниками.

Удосконалення фінансово-економічного механізму має спиратися на наступні складники: інноваційне фінансування (гранти, лізинг, партнерства, донорства); всебічне економічне обґрунтування впровадження інноваційних

технологій та їх фінансового забезпечення; перебудову управлінських, фінансових та обліково-аналітичних систем; інтеграцію цифрових платформ та автоматизованих систем залучення інвестицій – фандрейзингу, краудлендінгу, краудінвестингу. Ці механізми мають бути гнучкими, інвестиційно-орієнтованими і стимулювати технічне й технологічне оновлення, відбудову, цифрову трансформацію, автоматизацію та роботизацію виробничих процесів агросфери.

Висновки. Отже, визначено, що впровадження інноваційних технологій є пріоритетним напрямом розвитку діяльності аграрних підприємств. Саме вони, як свідчить теорія і практика, кардинальним чином змінюють або можуть змінювати зміст виробничих процесів та функції працівників, ефективність та конкурентоспроможність аграрних підприємств, сприяють скороченню витрат та зростанню прибутків. Однак їх впровадження, в свою чергу, вимагає витрат часу та фінансування й інвестування до настання термінів окупності. Це пояснює ту обставину, що найбільша частка інноваційних технологій приходить саме на великі аграрні підприємства, які мають значні фінансові та інвестиційні ресурси для інноваційного оновлення та всебічної модернізації діяльності. Малі та середні аграрні підприємства, фермерські господарства, господарства населення перебувають у нерівному становищі щодо наявності фінансових ресурсів для впровадження інноваційних технологій. Тому велике значення має удосконалення фінансово-механічного механізму впровадження інноваційних технологій у виробничі процеси аграрних підприємств.

Серед його напрямів визначено збереження державної підтримки навіть в умовах війни; підвищення адресності фінансової допомоги; державне гарантування отримання та повернення кредитів; пільгове оподаткування мікро- та малого агробізнесу; цифровізація фінансових відносин; залучення цифрових фінансових платформ для інвестування інновацій; використання грантової та донорської фінансової підтримки дружніх країн; самофінансування. При цьому велике значення має посилення

відповідальності за цільове використання наданих фінансів. Імплементація названих складників фінансової частини фінансово-економічного механізму спирається на його організаційно-економічну частину – форми інвестицій та напрями і форми впровадження інноваційних технологій; нормативно-законодавче забезпечення; встановлення відповідності Спільній аграрній політиці ЄС на шляху до членства в Європейському Союзі.

Література

1. Скрипник В.В. Інноваційний розвиток аграрних підприємств України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут". № 20, 2021. С. 19-24.
2. Риковська О., Фраєр О., Михайленко О. Аналіз стану сільського господарства України та імплементація нормативно-правових актів ЄС, дотичних до аграрних та довкіллевих питань. Київ: ГО "Екодія", 2024. 22 с.
3. Ігнатенко М.М., Мармуль Л.О., Романюк І.А. Розвиток конкурентних стратегій підприємств в умовах глобалізації ринків. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 45-51.
4. Вдовенко Л.О., Титов Д.В. Сільські територіальні громади в Україні: фінансово-економічний потенціал розвитку: монографія. Вінниця : Видавництво ТОВ "Нілан-ЛТД". 2024. 260 с.
5. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» від 20.12.2016 р. № 1789-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-VIII?lang=uk#Tex> (дата звернення: 10.05.2025)
6. Звіт отримувачів державної підтримки в галузі АПК. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka/zvit-shchodo-otrimuvachiv-derzhavnoyi-pidtrimki-v-galuzi-apk> . (дата звернення: 10.05.2025)
7. Гончарук І.В., Томашук І.В. Вплив інноваційних процесів на підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2023. № 1 (63). С. 30-47.

8. Мармуль Л.О., Петренко В.С. Стратегічне позиціонування підприємств з іноземними інвестиціями в аграрній сфері економіки. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, 2017. № 4 (40). С. 43-48.

9. Ковтун В.А. Інноваційна стратегія розвитку аграрних підприємств. *Фінпростір*. 2020. № 3 (39). С. 142-153.

10. Коцур В.В., Ігнатенко М.М. Стратегічні напрями використання криптовалют як новітніх фінансових інструментів. *Економічний вісник університету*. 2022. Вип. 53. С. 7-13.

11. Волощук В., Богачик С. Механізми забезпечення інноваційного розвитку агропромислових підприємств. *Підприємництво та інновації*. № 9. 2019. С. 77-82.

12. Ігнатенко М.М., Красножон А.О., Ткаченко Ю.О. Впровадження інновацій високих техніко-технологічних устроїв у діяльність малих аграрних підприємств та їх грантова підтримка. *Інвестиції: практика та досвід*. № 7. 2024. С. 99-104.

13. Бурдяк М., Томашук І. Загальні аспекти застосування цифрових технологій у діяльності аграрних підприємств. *Управління змінами та інновації*, Вип. 7, 2023. С. 12-18.

14. Ihnatenko M., Marmul L. Directions of implementation of innovations in agrarian enterprises of Ukraine. *Vectors of competitive development of socioeconomic systems*. 2020. Vol. 5 (31). P. 32–35.

15. Федуняк І.О., Габор В.С. Вплив фінансово-економічного механізму на підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Агросвіт*. № 4. 2024. С. 67-71.

References

1. Skrypnyk, V.V. (2021), “Innovative development of agricultural enterprises of Ukraine: current state, problems and prospects of development”,

Ekonomichnyj visnyk NTUU "Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut", vol. 20, pp. 19-24.

2. Rykovs'ka, O. Fraier, O. and Mykhajlenko, O. (2024), *Analiz stanu sil's'koho hospodarstva Ukrainy ta implementatsiia normatyvno-pravovykh aktiv YeS, dotychnykh do ahrarnykh ta dovkillievykh pytan'* [Analysis of the state of agriculture in Ukraine and implementation of EU regulations related to agrarian and environmental issues], HO "Ekodiia", Kyiv, Ukraine.

3. Ihnatenko, M.M. Marmul', L.O. and Romaniuk, I.A. (2023), "Development of competitive strategies of enterprises in the conditions of market globalization", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 57, pp. 45-51.

4. Vdovenko, L.O. and Tytov, D.V. (2024), *Sil's'ki terytorial'ni hromady v Ukraini: finansovo-ekonomichnyj potentsial rozvytku* [Rural territorial communities in Ukraine: financial and economic development potential], Vydavnytstvo TOV "Nilan-LTD", Vinnytsia, Ukraine.

5. Verkhovna Rada of Ukraine (2016), The Law of Ukraine "On Amendments to the Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1789-VIII?lang=uk#Tex> (Accessed 10 May 2025)

6. The Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2021), "Report of the recipients of state support in the agricultural sector", available at: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka/zvit-shchodo-otrimuvachiv-derzhavnoyi-pidtrimki-v-galuzi-apk> (Accessed 10 May 2025)

7. Honcharuk, I.V. and Tomashuk, I.V. (2023), "Influence of innovation processes on increasing the competitiveness of agricultural enterprises", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 1 (63), pp. 30-47.

8. Marmul', L.O. and Petrenko, V.S. (2017), "Strategic positioning of enterprises with foreign investments in the agrarian sector of the economy", *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, vol. 4 (40), pp. 43-48.

9. Kovtun, V.A. (2020), "Innovative strategy of development of agrarian enterprises", *Finprostir*, vol. 3 (39), pp. 142-153.
10. Kotsur, V.V. and Ihnatenko, M.M. (2022), "Strategic directions of using cryptocurrencies as the latest financial instruments", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 53, pp. 7-13..
12. Voloschuk, V. and Bohachyk, S. (2019), "Mechanisms for ensuring the innovative development of agro-industrial enterprises", *Pidpryiemnytstvo ta innovatsii*, vol. 9, pp. 77-82.
13. Ihnatenko, M.M. Krasnozhan, A.O. and Tkachenko, Yu.O. (2024), "Implementation of innovations of high technical and technological devices in the activities of small agricultural enterprises and their grant support", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 7, pp. 99-104.
14. Burdiak, M. and Tomashuk, I. (2023), "General aspects of the use of digital technologies in the activities of agricultural enterprises", *Upravlinnia zminamy ta innovatsii*, vol. 7, pp. 12-18.
15. Ihnatenko, M. and Marmul, L. (2020), "Directions of implementation of innovations in agrarian enterprises of Ukraine", *Vectors of competitive development of socioeconomic systems*, vol. 5 (31), pp. 32-35.
16. Feduniak, I.O. and Habor, V.S. (2024), "Influence of the financial and economic mechanism on increasing the competitiveness of agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 4, pp. 67-71.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2025 р.